สรุปสาระสำคัญเรื่อง "ทฤษฎีใหม่" วิธีปฏิบัติของเกษตรกร ที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย

วิวัฒน์ ศิลยกำธร[1]

สังคมไทยได้ทุ่มเททรัพยากรไปเพื่อการพัฒนาประเทศ ภายใต้การชี้นำของแนวคิดด้านความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ โดยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือในการพัฒนามาแล้ว 7 แผนใช้เวลากว่า 35 ปี ถ้าจะเปรียบกับอายุขัยของมนุษย์ ก็เท่ากับคนไทยได้ดิ้นรนพัฒนาตนเองและสังคมของตนมาแล้วครึ่งหนึ่งของชีวิต แต่ปัญหาความยากจนโดยเฉพาะในชนบทนับวันดูเหมือนจะทวีความรุนแรงและครอบคลุมพื้นที่ของแผ่นดินไทย กว้างขวางยิ่งขึ้นทุกวัน ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทมีมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกสังคมเมืองดูดซับไปเพื่อการบริโภคมากกว่าเพื่อการลงทุน สังคมชนบทถูกคุกคามด้วยค่านิยมความทันสมัยมากกว่าการพัฒนา ฯลฯ

ด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสั่งสมประสบการณ์ในงานพัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทรงล่วงรู้ ถึงความรู้สึกทุกข์ยาก แร้นแค้นและความสิ้นหวังของคนในชนบท ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดและผูกติดอยู่กับความยากจนมายาวนานที่สุดในสังคมไทย ทรงใช้ความ "รู้จริง" ใน "หนทางธรรมชาติ" อันเป็นหลักการหรือทฤษฎีที่ชาวบ้านเข้าใจและปฏิบัติได้ง่ายๆ แต่มีประสิทธิภาพยิ่งที่บรรพบุรุษท่านได้ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนานนับพันปี แต่คนปัจจุบันห่างเหินมานานจนลืมๆ กันไปแล้ว จึงทรงเรียกหลักการอันนี้ว่า "ทฤษฎีใหม่" ว่าด้วย "วิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย หรือจะเรียกว่า เกษตรกรรายย่อยก็ได้

วัดมงคลชัยพัฒนา : แปลงทดลองแห่งแรก ในปี 2531 มีพระราชกระแสให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิชัยพัฒนา ไปหาซื้อที่ดินติดกับวัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และในวันที่ 26 กรกฎาคม 2531 นายสมจิตร ท้าวครุฑ และนางบุญเรือง ราวีศรี ได้ขายและถวายที่ดินรวม 15 ไร่เศษ ให้มูลนิธิชัยพัฒนา ทรงทดสอบทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ดินแห้งแล้งและดินขาดธาตุอาหารโดยใช้ "วัด" เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่าง "ชาวบ้าน" และ "ราชการ" หน่วยงานต่างๆ ผนึกกำลังเข้าเป็นองค์กรเดียวกันเรียกย่อๆ ว่า "บวร" โดยทรงมีวัตถุประสงค์ให้ทั้ง "บ้าน" "วัด" และ "ราชการ" รู้รักสามัคคี ในอันที่จะช่วยเหลือกันในท้องถิ่นเหมือนที่บรรพบุรุษท่านได้เคยสรรสร้างไว้ในอดีต

หลังจากการทดลอง 4 ปี จนผลเป็นที่ยืนยันได้แน่ชัดว่า การพัฒนาตามทฤษฎีใหม่

---

(1) ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เป็นแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว จึงได้ขยายผลไปดำเนินการต่อที่บ้านกุดตอแก่น ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2535 เส้นทางเป็นหลุมเป็นบ่อ ทรงเรียกว่า "ทางดิสโก้" พื้นที่ดังกล่าวแห้งแล้งมาก ชาวบ้านบางคนเอาของแหลมๆ ทิ่มลงในดินอันแห้งแล้ง เพื่อหยอดเมล็ดข้าว ซึ่งอาศัยเพียงน้ำค้างหล่อเลี้ยง เมล็ดข้าวที่ได้จึงลีบเล็ก ใน 1 ไร่ เก็บเกี่ยวได้เพียง 2-3 ถังเท่านั้น แต่ปัจจุบันเมื่อนำหลักการพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้เมล็ดข้าวอ้วนเปล่งได้ผลผลิตไร่ละกว่า 20 ถัง ชาวบ้านมีความสุข และลูกหลานเริ่มอพยพกลับไปอยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่นในขณะที่ น้ำท่วมกรุงเทพ ปี 2538 นี้ ชาวบ้านได้เขียนจดหมายทูลเกล้าฯ ถวายในหลวง เล่าถึงความหวัง ความสุขและความอบอุ่นของพวกตนถวายให้พระองค์ทรงทราบ

หลักการสำคัญของ "ทฤษฎีใหม่"

1. ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน

2. ทั้งนี้ ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

3. มีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปี โดยถือว่า ครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ข้อนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้ "หากชาวนาต้องซื้อข้าวกิน ก็หมดสิ้นความเป็นเกษตรกรไทย"

4. ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ แต่ละแปลง (15 ไร่) ทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผล ฯลฯ 5 ไร่ (= 10) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

5. สูตร คร่าวๆ แต่ละแปลงประกอบด้วย

5.1) นา 5 ไร่

5.2) พืชไร่ และสวน ฯลฯ (เช่นไม้สร้างบ้าน สมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ไผ่ ไม้ผล เป็นต้น) 5 ไร่

5.3) สระน้ำ 3 ไร่ ลึก 4 เมตร จุประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร (19,200) (ปล่อยปลา ปลูกพืชน้ำในสระน้ำ)

5.4) ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (โรงเห็ด, เล้าสัตว์เลี้ยง แปลงไม้ดอก ฯลฯ) 2 ไร่ รวมประมาณ 15 ไร่ ถ้ามีที่ดินน้อยกว่านี้ เช่น 10 ไร่ ก็แบ่งตามสัดส่วนโดยประมาณ แต่ที่สำคัญต้องทำข้าวให้พอกินทั้งปี)

อุปสรรคสำคัญ : ราชการ มูลนิธิ เอกชนจะต้องช่วยเหลือ

1. อ่างเก็บน้ำ หรือสระ จะรับน้ำให้เต็มในฤดูฝน มีการระเหยโดยเฉลี่ยวันละ 1 เซนติเมตร โดยเฉลี่ยในวันที่ฝนไม่ตก ถ้าแห้ง (ฝนไม่ตก) 300 วัน ระดับน้ำจะลดลง 3 เมตร (ในกรณี 3/4 ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้ได้จะเหลือ 4,750 ลูกบาศก์เมตร) จะต้องมีการเติมน้ำในสระให้เพียงพอ

2. มีความจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำเพิ่มเติม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวมีความจุ 800,000

ลูกบาศก์เมตร สำหรับเลี้ยง 3,000 ไร่ ลำพังอ่างเก็บน้ำจุ 800,000 ลูกบาศก์เมตร หักการระเหยออกแล้ว จะเลี้ยงได้ 800 ไร่ (โครงการวัดมงคล มีพื้นที่ 3,000 ไร่ แบ่งเป็น 200 แปลง) อ่างฯ นี้ จะเลี้ยงได้ 4 ไร่ ต่อแปลง ลำพังสระในแปลงเลี้ยงได้ 4.75 ไร่ จะเห็นว่าหมิ่นเหม่มาก (4.75 ไร่ + 4.00 ไร่ = 8.75 ไร่) คำนึงว่า 8.75 ไร่นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้ อีก 6.25 ไร่ จะต้องอาศัยน้ำฝน แต่ถ้าคิดว่าในระยะที่ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้น้ำหรือมีฝนตก น้ำฝนที่ตกมาจะเก็บไว้ได้ในอ่าง และในสระ สำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ อ่างและสระจะทำหน้าที่เฉลี่ยน้ำฝน (Regulator) จึงเข้าใจว่าในระบบนี้น้ำจะพอ

3. ราคาค่าลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก เช่น ทางราชการ มูลนิธิ หรือทางเอกชน อย่างไรก็ตามการเลี้ยงปลาในสระในช่วง 2-3 ปี ก็จะคุ้มทุนค่าขุดสระ

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่สอง

เมื่อตั้งศูนย์บริการที่วัดมงคลชัยพัฒนาและแปลงตัวอย่างที่ "ทางดิสโก้" (บ้านกุดตอแก่น ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์) สำเร็จแล้ว เกษตรกรก็เริ่มเข้าใจหลักการและวิธีปฏิบัติ จึงขอให้ดำเนินการในที่ดินของตน เมื่อได้ผลก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ

ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมมือกันในด้านต่างๆ คือ

1. การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ)
2. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)
3. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
4. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)
5. การศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
6. สังคม และศาสนา

ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่สาม

ติดต่อร่วมมือ กับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) เพื่อ

1. ตั้งและบริหารโรงสี (2)
2. ตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ (1.3)
3. ช่วยการลงทุน (1.2)
4. ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (4, 5.6)

ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์

1) เกษตรกรขายข้าวและพืชผลการเกษตรในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)

2) ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ
(ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกร และมาสีเอง); (2)

3) เกษตรกร ซื้อเครื่องอุปโภคในราคาต่ำ (เป็นร้านสหกรณ์ ราคาขายส่ง); (1, 3)

4) ธนาคารกับบริษัท จะสามารถกระจายบุคลากร

5) เกษตรกรถือครองที่ดินและดำรงชีวิตครอบครัวอย่างพอมีพอกิน

6) ลดปัญหาการละทิ้งถิ่นที่อยู่และลดปัญหาในชุมชนเมือง

หมายเหตุ การพัฒนาตามแนวทาง "ทฤษฎีใหม่" นี้ มีความจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ ภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

มูลนิธิชัยพัฒนา

24 มกราคม 2539

oooooooooo